

INNQUEST

NO 4/25

FoU-magasin om kunstnerisk utviklingsarbeid og estetiske læreprosesser

ENDA
MERE!

ANVENDT TEATER
OG VR-SIMULERING

FORM, LYS
OG SKYGGE

MED MUSIKKSTUDENTER
I PRAKSIS OG FELTARBEID

KAN KUNSTNEREN VÆRE FORSKER
OG FORSKEREN KUNSTNER?

TROLLUGL, TRERADER
OG TEKANNER

PÅ EGNE
TØNER

Anne-Brit Soma Reienes og Linn-Terese Bern

RINGER I VANN

En bit med tape forandrer seg til en krøll, videre til et «enda mere!». Og enda videre til en beslutning om å kaste alt opp i lufta, om å være risikovillig nok til å slippe planen og bevege seg ut i det åpne, usikre og skapende som en oppdagelsesreise – en quest.

Forskergruppa Kunstnerisk utviklingsarbeid og estetiske læreprosesser har gitt seg selv navnet «Quest». Ordet er en lek både med forkortelser og betydning, men mest av alt en henvisning til hvordan vi ønsker å søke, spørre, undersøke og utforske i, gjennom og med kunsten. Da Quest var nyetablert ble magasinet INNQuest et av prosjektene våre for å skape ringer i vann: Vi vil bidra til at tekster om kunstnerisk utviklingsarbeid kan bli skrevet og lest, og at kunstpedagogiske praksiser blir synliggjort.

Magasinet INNQuest hadde ikke blitt til uten professor Hilde Blix (UiT) og i denne fjerde utgaven har vi invitert henne til å være vår aller første gjest i den nye REQuest-spalten.

Quest og INN ønsker velkommen inn!
Hilsen redaksjonen Linn-Terese (ansv. red) og Anne-Brit

TROLLFUGL, TRERADER
OG TEKANNER

28

32

PÅ EGNE TØNER

ENDA MERE!

En barnehagelærer og lærerutdanner har laget et felles FOU-prosjekt om forming med de yngste barna og utforsker hvordan vi kan bevege oss bort fra produktorientering, mot utforskning og resonans i materialmøter.

Tekst & foto: Trine Kampmann-Jensen, førsteamanuensis i kunst og håndverk, INN
Maren Helberg, pedagogisk leder, Flekkenga natur- og gårdsbarnehage

ØYEBLICK FRA BARNEHAGEN

Utenfor vinduet sier lyset at det er vår, furene etter plogen i åkeren skaper linjer som bukter seg bakover mot horisonten. Rommet er tomt, bare meg og et gråpapir som skal dekke gulvet, slik at jeg, Maren og fire ettåringer kan utforske leire. Fargetonene i gråpapiret tar opp i seg tonene fra åkeren. To barn, så tre til: «Oi, oi, oi, oi» lyder det, og så tar lyden av føtter som løper over gråpapir over rommet. Jeg prøver å tape gråpapiret fast i gulvet, uten å lykkes, vi må undersøke tapen, biter av tape finner veien til fingre, forvandler seg til en krøll, som ikke helt vil, mer tape, «enda mere!» lyder det, tape festes på vegg, på gulv, på kropp. Barna på småbarnsavdelingen, lener seg frem og griper tak i verden. Og vi blir med. Vi hadde en plan, en plan om leire: Men planen måtte vente, først var det tape, masse tape, som skulle undersøkes.

SAMARBEID MELLOM INN OG FLEKKENGA NATUR- OG GÅRDSBARNEHAGE

Gjennom et helt år har Maren Helberg, pedagogisk leder på avdeling Kvisten i Flekkenga natur- og gårdsbarnehage, og Trine Kampmann-Jensen, førsteamanuensis i kunst og håndverk ved Universitetet i Innlandet, samarbeidet jevnlig om å la de yngste barna få kroppslige materialmøter med leken i fokus.

Flekkenga er universitetsbarnehage, noe som innebærer et utvidet samarbeid med barnehage-

lærerutdanningen. Til dette prosjektet søkte vi også om midler sammen, for å kunne bruke tid på et felles faglig utviklingsarbeid. I denne teksten vil vi dele noen av våre observasjoner og refleksjoner om hva forming kan være på en småbarnsavdeling i barnehagen. I teksten har vi flettet sammen individuelle skildringer fra praksis, refleksjoner fra hver våre utgangspunkt og ståsteder, og felles faglig refleksjon.

UTGANGSPUNKTET VÅRT

Maren: Jeg mener noe av det viktigste i formingsarbeidet med barn er å la barna bestemme og definere selv hva forming skal være. Hvordan gjør vi det? Jeg er forkjemper for tankegangen om «prosess fremfor produkt» i arbeid med barna. Det skjer mye verdifull læring underveis når barna får utforske og prøve på egne premisser. For å få til denne praksisen må man som voksen velge rollen som tilrettelegger, ikke regissør. Vi må la barna inspireres av egen kreativitet, ikke den ferdig lagde malen av en julenisse eller en påskekylling. Klarer vi dette, vil aktivitetene gi barna mye utvikling og læring.

For meg er det viktig å tenke lek i alt vi gjør sammen med barna. Alle temaer, alle aktiviteter og alt vi gjør i barnehagen for barna bør ha en grunntanke: Hvordan kan vi leke dette? Jeg tror også at barna blir kreative og gode på lek med ulike materialer når de får mulighet til å ta eierskap til materialene.

«HUDEN ER DEN FØRSTE OG
«AVGJØRENDE GRENSEFLATEN»
FOR ALLE KROPPSLIGE
RELASJONER TIL VERDEN»

Trine: I undervisningen i forming på barnehage-lærerutdanningen ved INN forsøker jeg å formidle til studentene hvilket behov de yngste barna har for estetiske læringsprosesser med vekt på utforskning og for det å være utforskende over tid. Samtidig vet vi at praksisen i mange barnehager kan være preget av produktorientering, der hovedvekten legges på "hva barna skal lage". Mange søker etter formingsaktiviteter via digitale plattformer, og disse tilbyr i stor grad oppskrifter med konkrete løsninger på hva resultatet skal bli. Ved å ty til slike oppskrifter, risikerer vi å frarøve barna muligheten til å bli kjent med materialer på deres egne premisser. Vi begrenser deres mulighet til å eksperimentere, utforske og utvikle sin egen kreativitet.

VÅRE VALG

En viktig del av prosjektet har handlet om å «gjøre» forming på de yngste barnas premisser. Vi valgte å sette materialmøtene i sentrum ved å velge veletablerte transformative formingsmaterialer som maling, leire, fargestifter, ull og ulike papirkvaliteter. Vi har tenkt enkelt, men vært opptatt av å tilby materialer av høy kvalitet. Vi har også sørget for at det er rikelig av det materialet vi tilbyr; når vi utforsket leiren la vi for eksempel en stor sekk på gulvet til felles utforskning. Gjentakelse har vært et annet viktig prinsipp i prosjektet fordi det å tilby materialer gjentatte ganger er en forutsetning for å beherske og videreutvikle mulighetene i møte med et materiale. For at utforskningen ikke skulle stagnere, gjorde vi små justeringer som åpnet opp for nye tilnærminger: Hvordan endrer leken med leire seg når vi tilfører vann? Hva skjer når vi tar leiren med ut på tur?

I tillegg jobbet vi bevisst med vår egen tilstedeværelse, deltakelse og aktive lytting til barna og deres prosesser. Vi har latt oss inspirere av den danske pedagogen og barnehagelæreren Alice Kjær, som løfter frem uttrykket «foran, ved siden og bak». Dette innebærer en bevissthet om hvordan voksne kan posisjonere seg i forhold til barnas aktiviteter: Foran: Når vi introduserer et materiale eller en aktivitet og viser hvordan det kan brukes. Ved siden: Når vi deltar sammen med barna, lytter og utforsker materialene på lik linje med dem. Bak: Når vi trekker oss tilbake og gir barna rom til å lede og fordype seg i sin egen skapende prosess.

Vi erfarte at når vi jobbet ut fra disse begrepene, ble barna involvert i leken med materialene over lang tid. Vi mener også at kombinasjonen av transformative materialer med høy kvalitet, tilstedeværende, lyttende voksne og god tid, ga barna gode muligheter til å utforske og skape ut fra sine egne premisser.

ØYEBLIKK FRA BARNEHAGEN:

Det er 8. mars. Tre barn, Maren og jeg har plassert oss rundt et lavt bord hvor det ligger store ark, store pensler og Stockmar-maling (en flytende akvarellmaling) med kraftige farger. Hender som griper om penslene, maling som drypper, maling som dras utover papiret. Fargene gul og rød blander seg sammen, oransje toner oppstår på arket. Jeg tilfører blått. Med alle primærfargene i fri flyt åpenbarer det seg uendelig med fargetoner på arkene. Mange bruntoner oppstår. Grumsete farger, farger som finnes i stammen på et tre eller på en kastanjenøtt falt på bakken. To hender, en med pensel, mens den andre med ett blir barnets lerret. Penselen plasseres på hånden, fargen på penselen møter hånden. Igjen og igjen males hånden i dyp konsentrasjon. Ingen hånd trykkes ned i papiret.

Gjentakelser og nye impulser. Vi tilfører vann.

RESONANS I MATERIALMØTET

Dette øyeblikket får oss til å tenke på Anna With sitt dikt Piken (2024) i diktsamlingen «Eplet, nesten».

piken har grus i lommene
med steinpotensial
men ble fortalt at kampesteiner er plassert ut
av isbreer
sånt setter seg i hodet på et barn

Kanskje det nettopp er der hvor penslene med maling møter hånden, at det er «steinpotensial» for ettåringen? En estetisk erfaring som kan

oppstå fordi vi tør å la materialene, i sin enkelthet, stå til rådighet for sansene. Et øyeblikk som kan gi en dypere innsikt, som vil ha stor verdi den dagen hvor barnet blir fortalt om «kampesteiner».

Den tyske sosiologen Hartmut Rosa (Rosa, 2021) mener at menneskets forbindelse med verden, hvordan vi erfarer, orienterer og handler med den, begynner med kroppen. Han mener at huden er den første og «avgjørende grenseflaten» for alle kroppslige relasjoner til verden. Den glatte kalde isbitten som glir ut av hånden. Når vi legger kinnet på den ruglede overflaten av jord om våren hvor

telen enda ikke helt har slippet taket, eller når hud møter pelsen til en varm katt som ligger i solen.

Rosa bruker begrepet resonans i sine tekster. Han forklarer at resonans er en dyp, meningsfull relasjon mellom et subjekt og verden hvor begge snakker med sin egen stemme, men også åpner opp for å la seg påvirke (Rosa 2021). Når det oppstår en opplevelse av at verden «snakker» til oss, kan vi «svare» tilbake. Når et barn griper en klump, leire eller «bader» i silkepapir, er dette kroppslige møter som kan skape resonans. Det oppstår en meningsfull relasjon til verden. Denne relasjonen blir spesielt tydelig gjennom transformative materialer, fordi disse materialene gir tydelig respons når de berøres.

Å legge til rette for resonans krever tid. Barna må få utforske verden på egne premisser, nettopp uten forventninger om bestemte resultater. Å anerkjenne de yngste barnas behov er egentlig ganske enkelt: Det handler om å tilby barna gode materialer som kan transformeres i flere retninger gjennom kroppslig utforskning. Når kropp møter et materiale, skjer det en transformasjon både i materialet og i barnet. Når vi former, former vi ikke bare materialet, vi former også oss selv.

Trine: I barnehagelærerutdanningen legger vi stor vekt på at undervisningen i forming skal være praktisk slik at studentene selv får kroppslig erfaring med hva materialene kan gjøre med dem – og hva de kan gjøre med materialene. Dette skaper en viktig forbindelse mellom kropp, materiale og kognitiv forståelse. Men det oppstår en utfordring når studentene skal erindre det å være ett år. De er jo et helt annet sted i livet enn de yngste barna de møter i barnehagen, og vil neppe oppleve samme sanselige dialog med verden som ettåringen gjør ved å male hånden med farger. Som Hartmut Rosa påpeker kan vi ikke

Rikelige mengder silkepapir.

fortsette å oppleve resonans den tjuende gangen vi hører ynglingslåten vår, da vil den ha mistet sin kraft. Jeg kan ikke gjenskape ett-åringens sanselige øyeblikk med studentene. Derfor er det avgjørende at studentene får erfare resonans på egne premisser, med utgangspunkt i deres egen kompetanse og forutsetninger. Når studenter får mulighet til å utforske og transformere materialer på en måte som gir mening for dem, kan det skape en dypere forståelse for den estetiske leken og opplevelsen barn har i materialmøter.

Etter prosjektet vårt i Flekkenga har jeg fått flere muligheter til å styrke denne forståelsen. Nå kan jeg ved hjelp av bilder og fortellinger vise frem hvordan barna på Kvisten har utforsket ulike materialer. Det er av stor verdi når jeg vil tydeliggjøre hva forming kan være på en småbarnsavdeling, og bidrar til praksisnærhet i undervisningen. Prosjektet har gitt meg nye innsikter jeg kan løfte frem i undervisningen for å gjøre det synlig for studentene hvordan resonans kan oppstå i praksis blant de yngste barna.

Maren: Målet med vår nye måte å gjøre og tenke forming på er at barns interesser og engasjement i større grad skal prege aktiviteten. Jeg ser at dette bidrar til både faglig kvalitet og forenkling av planarbeid. Og det blir enklere for alle ansatte å finne gode metoder til hvordan vi kan leke med forming med barna. Også i vår barnehage har vi erfart at gjennomføring av formingsaktiviteter ofte kan handle om å fremstille et produkt. Nå ønsker vi å gå fra å ha et overfylt formingslager med alt mulig mellom pipe-rensere, fjær og perler, til et utvalg med materialer som leder oss mot en annen praksis.

Vi kommer til å dele barnehageåret inn i fire deler og fordele ulike materialer til periodene. Et eksempel kan være at vi nå har satt opp naturmaterialer og leire i første kvartal, fra august til og med oktober, i årsplanen. Det betyr at formingsaktivitetene på alle avdelingene i denne perioden skal inneholde kongler, pinner, blader, steiner og det vi måtte finne i skogen – og leire. Vi finner frem leire ved bordet, eller det blir med i tursekken ut i skogen. Vi tror på dette, fordi barna får mulighet til å bli kjent med materialer over en lengre tidsperiode.

SAMARBEID SKJERPER BLIKKET

Prosjektet har gitt oss begge en mulighet til å skjerpe blikket og til å lære gjennom samarbeid. Vi har tilegnet oss ny kunnskap og erfaring som har gitt oss et utvidet perspektiv på de yngste barnas skapende lek i forming. Styrken ved dette prosjektet har vært det tette samarbeidet mellom praksisfeltet og utdanningsinstitusjonen, og muligheten til å fordype seg sammen over tid. Gjennom praktisk arbeid med forming på småbarnsavdelingen og faglige refleksjonssamtaler har vi kunnet undersøke og utforske hvordan

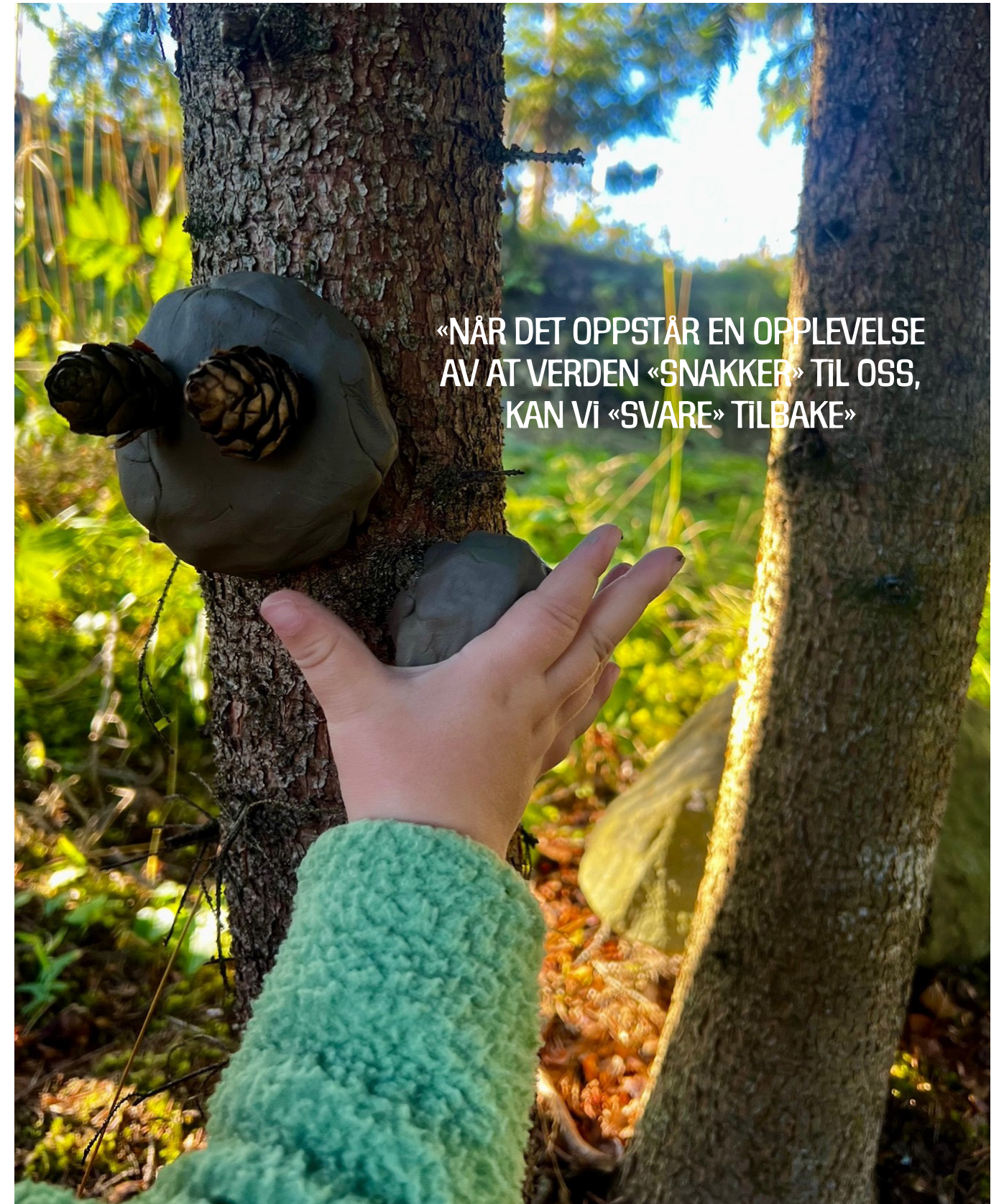
vi kan gjøre forming de yngste barna kan oppleve som meningsbærende. Vi tror at de erfaringene og innsiktene vi har fått vil være til nytte for både utdanningen og barnehagen framover. Når tilstedeværelse, tid og gjentakelse gir de yngste barna muligheten til å utforske materialer gjennom kroppslig interaksjon, kan de oppleve at de selv og verden «snakker» og «svarer» hverandre, og resonans kan oppstå.

ØYEBLICK FRA BARNEHAGEN:

Hver onsdag har Kvisten fast turdag. Da pakker vi sekken med det vi trenger for å være ute i skogen en hel dag. Lunsj, hengekøyer og leire for å nevne noe. En dag vi var på vei til lunsj- og soveplassen vår ble det mange stopp. De fleste steiner skulle vendes og alle pinnene skulle plukkes. Vi fant et stort tre som vi kunne kripe under. Det var som en stor hule. Vi tok en pause der, satte oss ned og sang noen sanger om trollet. Et av barna fant en konge som skulle være trollet. Vi fant frem leiren vi hadde med oss i sekken. Alle barna fikk hver sin bit, og leken var raskt i gang. Etter en stund hadde vi ikke bare ett, men fem ulike troll av leire. Det var kongler som nese, pinner som hår, steiner som øyne. Noen hadde bare hår, andre hadde ett øye, men troll var de alle sammen. Vi festet de ulike trollhodene på stammen til det store treet vi satt under. Fortsatt må vi stikke innom hula med trollhodene i – hver gang vi er på tur i skogen.

LES MER

Hartmut Rosa: Resonance, Polity press 2021
Allice Kjær: Barn og estetisk praksis. Sanser, væren og læring, Cappelen Damm 2018
<https://flekkenega.barnehage.no/>

ANVENDT TEATER OG VR-SIMULERING

Hva kan skje når teknologi møter mennesket i undervisningen.

Tekst: Dorthe Gunhildsdatter Hagen, universitetslektor i drama og rådgiver i Kulturkompaniet
Foto: Ingeborg Amundrud & Hamarregionen Utvikling

I 2018 ble jeg en del av et prosjekt med mål om å styrke lærerstudentenes resiliens ved hjelp av VR-simulering og trening på fremtidige arbeids-situasjoner; *INN bygger kapasitet*. Dette tverrfaglige initiativet, støttet av DIKU, har vært en betydelig del av min faglige utvikling som universitetslektor ved INN. Siden 2022 har jeg med utgangspunkt i dette prosjektet undervist flere hundre lærer-studenter med VR-simulering som en del av PEL-faget (pedagogikk og elevkunnskap).

Jeg har fagbakgrunn i dramapedagogikk og anvendt teater (BA dramapedagogikk Bergen/Oslo, MA Applied Theatre, Manchester), HR-fag og er sertifisert NLP-coach. Jeg har i mange år jobbet i prosesser tett opp til simulering med bruk av markører og med trening av kommunikasjonsferdigheter i tilknytning til organisasjonskultur, ledere og veiledere som rådgiver i Kulturkompaniet. Ved INN underviser jeg på en rekke ulike emner i lærer- og veilederutdanning, deltar i ulike skoleutviklings-prosjekter og i 2025 et nyoppstartet emne i Spill-pedagogikk, Helhetlig læringsdesign med VR simulering. Min drivkraft ligger i undervisning og utviklingsprosesser med variasjon, trening og praksisnærhet gjennom å anvende praktiske- og estetiske læringsprosesser.

Prosjektgruppen var tverrfaglig, på tvers av flere fakultet, institutter og fag. Jeg medvirket i inn-siktsarbeid med praksisfeltet, manusutvikling og i innspilling av avatarene i MotionCapture-studio både som skuespiller og stemmeskuespiller. Jeg arbeidet med utvikling av undervisningsdesignet

etter prinsipper fra omvendt klasserom; med utvikling av pre-brief materiell som podkaster og videoforelesning, gjennomføring på campus, etterarbeid, og utvikling av kurs til opplæring av student-fasilitatorer til gjennomføring. Simulering er en etterligning av virkeligheten. Det kan innebære å øve på situasjoner som kan være både fiksjonelle og lekne. Anvendt teater kan i noen former handle om å være i dette landskapet av «å late som om», noen ganger blir det betegnet som «generalprøve på virkeligheten». Det er en annerledes lek enn den vi tenker på som barns lek. Men i etterligningen, i det å prøve og feile, samtale om hva som skjedde, og å prøve igjen, og igjen, og samtidig se, høre og føle andre gjøre – der lekes det. Det lekes med tanken om hvordan dette kan overføres til når «jeg er ansvarlig for samtalen», når «jeg er kontaktlæreren», «hvem er jeg når jeg leder en profesjonell samtale»?

Sentralt i denne læringsprosessen – når vi later som om – står for meg aktiveringen av «hode, hjerte og hånd». «Hodet» representerer refleksjon eller debrief, læringsmål, teori og teknologisk forståelse. «Hjertet» handler om empati, relasjoner og det å møte mennesker der de er. «Hånden» symboliserer praksis, gjøringen, kroppsspråk og stemmebruk. Sett fra mitt perspektiv skjer dette i flere lag: både studentene imellom, studentene og avatarer i VR-simuleringen imellom, og meg (som fasilitator) og studentene imellom.

Prosjektets intensjon med VR i utviklingssamtaler har vært å trene studentenes kommunikasjons-

Etter gjennomført simulering av utviklingssamtalen er en god debrief avgjørende for læringsutbyttet.

Med VR-brillene på kan studentene snakke med far og elev.

ferdigheter gjennom en leken utforskning av den profesjonelle samtalen, med aktiv lytting, kroppsspråk og stemme. Undervisningen er bevisst ikke knyttet til et arbeidskrav fordi det ofte innebærer press på bestått/ikke bestått og vurdering, mens vi ville ha vekt på trening og utforskning. På denne måten kan vi gi studentene et trygt rom til å prøve ut og lære, der hele mennesket – intellekt, følelser og handling – aktiveres i en helhetlig prosess. For meg er det ikke avgjørende å sette en merkelapp på dette arbeidet – om det er anvendt teater, dramapedagogikk eller simulering. Det viktige er at det oppleves som praksisnært og kan skape utvikling både i den enkelte student, i meg og de andre som underviser, og i utdanningen. For meg har dette prosjektet avdekket et nytt univers der simulering og anvendt teater eksisterer side om side. Jeg skal fortsette å 'ri to hester samtidig' og ha 'to tanker i hodet'. I fagmiljøer som arbeider med simulering er det anvendte teatret etterspurt, og for fagfeltet anvendt teater er simulering en upolert diamant.

I deler av anvendt teater står tradisjonen etter Augusto Boal og «Theatre of the Oppressed» sterkt. Dette er en interaktiv og involverende teaterpraksis. Kort fortalt blir publikum i den boalske tradisjonen «spect-actors»; medspillere eller deltagerne. Det som i tradisjonelt teater kalles «den fjerde veggen», skillet mellom scene og sal, uteblir. Og jokeren kommer i stedet, som et bindeledd mellom scenen og salen, skuespillere og publikum. Jokeren tangerer, slik jeg ser det, med den betydningsfulle fasilitatoren i simulering; både jokeren og fasilitatoren skal være med å bidra til deltagelse, utprøving og refleksjon. I arbeidet med fasilitator-rollen har metodikk og tankegang fra anvendt teater og jokerens funksjon vært helt avgjørende for hvordan vi har gått frem for å lykkes.

Før jeg begynte ved Universitetet i Innlandet, ville jeg ha ristet på hodet av tanken på å undervise med VR-briller. At VR-briller, simulering og anvendt teater kunne kobles i min undervisningspraksis lå helt i det ukjente for meg. Arbeidet med VR-simulering i lærerutdanningene i *INN bygger kapasitet* har vist meg at det ikke er teknologien alene som skaper læring, men samspillet mellom verktøy og menneskelige kvaliteter som nysgjerrighet, improvisasjon og evnen/viljen til å forstå. Teatrets «hva hvis», og improvisasjonens «ja, og» åpner muligheter: jeg blir mindre 'tverr og faglig' og mer tverrfaglig. Jeg tror noe av nøkkelen for meg ligger i integreringen av hode, hjerte og hånd, og i å anerkjenne kommunikasjonens levende og sirkulære natur.

LES MER

INN bygger kapasitet - Aktiv profesjonsutvikling i en virtuell verden - Universitetet i Innlandet
Faldet, A.-C., Skrefsrud, T.-A., & Somby, H. M. (2023). Å forberede seg på hjem-skole-samarbeid: Lærerstudenters bruk av virtual reality-teknologi i et Vygotsky-perspektiv. I T.-A. Skrefsrud (Red.), *Læring i et Vygotsky-perspektiv: Muligheter og konsekvenser for opplæringen* (s. 239-258). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.191.ch10>
Somby, H. M., & Stalheim, O. R. (2023). Vygotsky med VR-briller. I T.-A. Skrefsrud (Red.), *Læring i et Vygotsky-perspektiv: Muligheter og konsekvenser for opplæringen* (s. 259-278). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.191.ch11>
Thompson, J. ((2003): Applied Theatre, Bevilderment and Beyond. Peter Lang AG.

«DETTE PROSJEKTET AVDEKKET ET NYTT UNIVERS DER SIMULERING OG ANVENDT TEATER EKSISTERER SIDE OM SIDE»

Øverst: Innspilling i Motion Capture studio. Nederst: Ferdig resultat på skjerm; far og elev har møtt til utviklingssamtale.

FORM, LYS OG SKYGGE

Mellom intuitiv modellering og lekende utforskning.
Hva kan KU og KU-basert undervisning være?

Tekst & foto: Anne-Brit Soma Reienes, kunstner og førsteamanuensis i kunst og håndverk

KUNSTNERENS PERSPEKTIV: KRØPPSLIG KUNNSKAP OG ESTETISK TILSTEDEVÆRELSE

Intuitiv modellering kan kanskje sammenlignes med det som skjer når en jazzmusiker improviserer. I slike øyeblikk er kroppslig kunnskap og estetisk tilstedeværelse uløselig sammenflettet. Improvisasjonen krever oppmerksomhet, lytting og en sensitivitet overfor materialet – enten det er et instrument eller en klump med leire. Som jazzmusikeren lytter til instrumentets stemme, lytter jeg til leiren når jeg søker etter nye former.

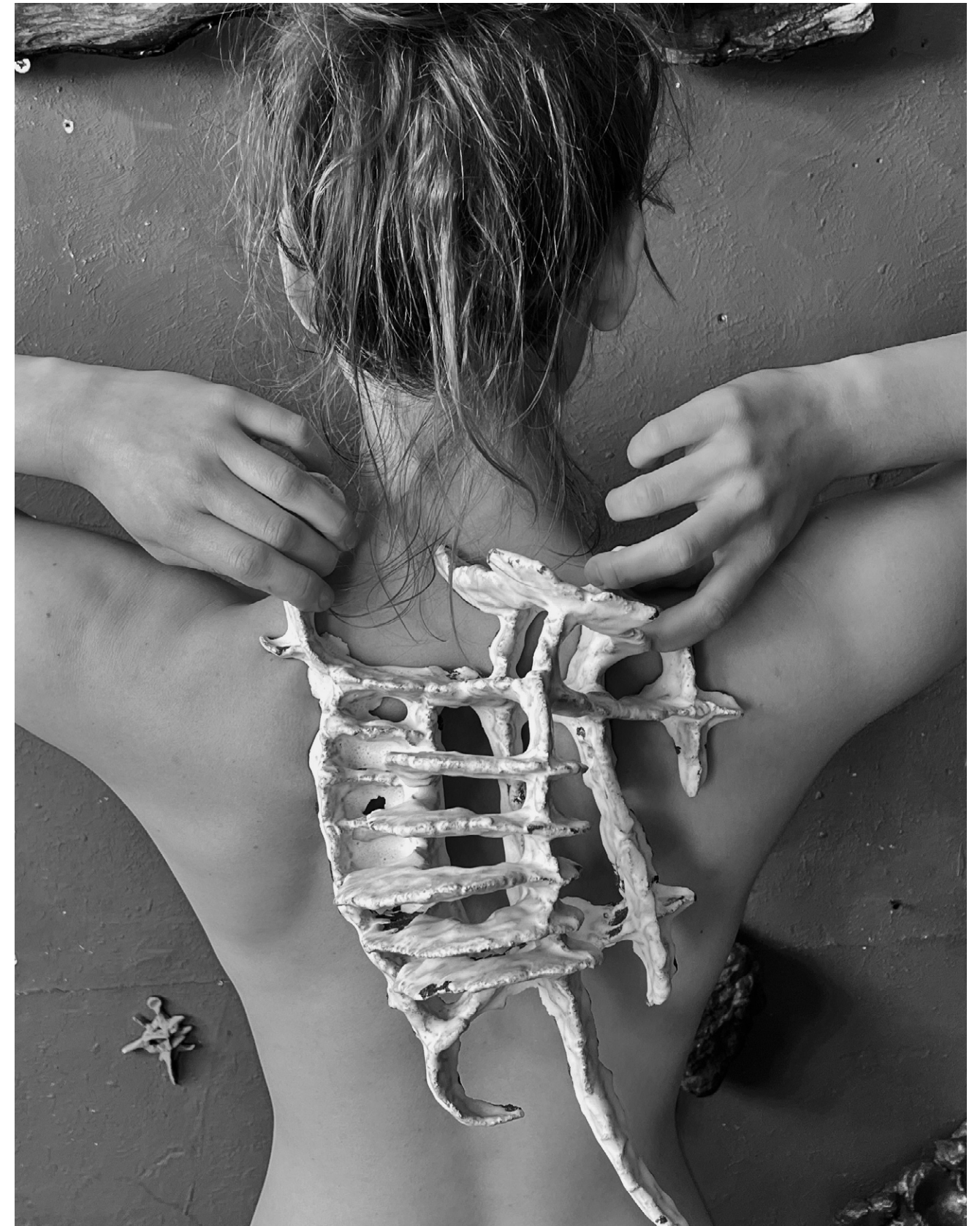
Bjørn Alterhaug snakker om improvisasjon som «tilstedeværelsens estetikk» (2024). Det handler ikke bare om å skape, men om å være i dialog med materialet. Leiren blir en forlengelse av kroppen og sansene, og intensjonen – enten det er en solo eller et samspill – leder an. Denne intuitive tilnærmingen, der materialet leder prosessen reflekteres også i barns naturlige måte å leke på. Barn er kroppslige og tett på verden.

Når jeg trekker egne erfaringer fra kreative, kunstfaglige prosesser inn i undervisningen, skjer det ofte som en respons på det jeg opplever både sammen med studentene og materialene vi har satt i spill. Når jeg skriver om egne arbeid, enten alene eller i samarbeid med andre, skriver jeg fram erfaringer som kan bidra til ny kunnskap i fagfeltet. Denne veven av intuitive prosesser, der kropp, sansing, rom og materialer samhandler, skaper utforskning som ikke bare gir nye kunstneriske uttrykk, men også inspirerer til læring og lek. Sammenvevingen minner om at både kunst og undervisning handler om å være til stede med et våkent blikk og la intuisjonen vise vei.

Som kunster arbeider jeg materialbasert og oftest med leire. Som ansatt ved INN fletter jeg eget kunstfaglig arbeid og kunstnerisk utviklingsarbeid sammen med undervisning og annen formidling. Verket jeg forteller om i denne teksten, heter «Forsnakkelser». Disse skulpturelle formene har vært utstilt i ulike gallerier i Norge, få eller flere sammen. De har vært montert på linje, i sirkel eller spredt utover en flate. Forsnakkelsene har vært presentert i et fransk keramikk-magasin (2024), og jeg har publisert to artikler som omhandler verkene i et dansk og et internasjonalt tidsskrift (2025). Her er en av forsnakkelsene fotografert mens en danser holder formen over sin egen rygg.

Hvordan oppstod «Forsnakkelser»? Det hele startet med at jeg, etter flere år med å modellere fliser og sette disse sammen til større verk, fikk en ny impuls. Jeg hadde arbeidet med å feste linjer av leire over de modellerte flatene, slik at de dannet et relieff, enten intuitivt eller etter egen skisse. Men en dag fikk jeg en sterk fornemmelse av at linjene skulle frigjøres fra overflaten. Min undersøkelse og mitt spørsmål var da, hva skjer om jeg modellerer linjene opp i rom istedenfor ned i en flate? Små biter av leire ble plukket, nappet og vridd til linjer som tegnet seg selv helt til formene lignet tegn fra et ukjent språk jeg likevel kjente igjen. Blikket arbeidet i samspill med hendene og lette fram former til jeg så, vurderte og erfarte at akkurat dette er interessant, dette «svinger», og dette vil jeg gå videre med. Her er en klang, et språk og en vei.

Jeg modellerte intuitivt, med lang materialerfaring lagret i hendene mine, kombinert med mitt kunstneriske skjønn. Da akkurat denne dagen var over,

Danser Rebekka Andresen i interaksjon med en keramisk Forsnakkelse.

«DENNE ÅPNE LEKEN MED UDEFINERTE MATERIALER KAN SKAPE NYE ROM FOR FABULERINGER OG GI Plass FOR NOE SOM ENNÅ IKKE FINNES»

Skyggespill ved faglærere Anne-Brit Soma Reienes og Mats Skjævesland Vium.

“Transition Zone I og II” modellerte fliser satt sammen til to større verk. Fra fagfellevurdert separatutstillingen “Under månen”, Det Gule Huset, 2021. (Foto: Julie Tørrissen)

hadde jeg modellert syv frie og lekne former som jeg senere utviklet flere varianter av. Når en ny arbeidsmåte oppstår, går jeg ofte videre med serier basert på denne. Da åpnes prosessen for variasjoner og justeringer.

På utstillingen Under månen (2021) ble ni hvite forsnakkelser montert på en dypgrønn vegg. Publikum ble berørt på ulike måter: Besøkende fikk assosiasjoner til oldtidstegn, eller til naturfragment som fiskeskjellet eller knokler. Noen erfarte dem til og med som symbol på en ur-kraft, og som tegn fra et sted ingen har vært (Reienes, 2025).

STUDENTENES REISE: PERFORMATIV UTFORSKNING

I fordypningsemnet Lek, kunst og bevegelse ved barnehagelærerutdanningen vår, gir vi studentene gode muligheter til å dykke ned i skapende prosesser gjennom en performativ didaktikk: vi arbeider direkte med materialer og undersøker hvilke muligheter disse inviterer til. Her spiller lærerens

kunstfaglige kompetanse en sentral rolle, og impulser fra kunstnerisk praksis blir vevd inn i undervisningen. Som lærere improviserer og endrer vi underveis, ut fra det som skjer i rommet. Til et to ukers-tema om skyggespill i fordypningen, tok jeg og min kollega Mats Skjævesland Vium blant annet utgangspunkt i drivved og leire. Studentene fikk leke seg direkte med å forme i rom ved å ta i bruk disse materialitetene, og undersøke de uregjerlige forgreiningene videre gjennom å lyssette dem, slik at skyggespillet over endeveggen i dramasalen kunne folde seg ut.

Hva jeg ser, legger til rette for og forsterker i undervisningsøkten bygger på min erfaring både som pedagog og som kunstner. Undervisningen veves sammen med måten jeg selv arbeider på i mine kunstfaglige prosesser og er i tråd med Malafouris’ (2013) teori om materielt engasjement, som understreker hvordan objekter og materialer spiller en aktiv rolle i kroppslige og kognitive prosesser. Denne åpne leken med udefinerte materialer kan skape nye rom for fabuleringer og gi plass for noe som ennå ikke finnes. Gjennom dynamiske interaksjoner mellom kropp, rom og materialer, oppdager studentene hvordan det å være i skapende prosesser kan åpne for nye perspektiver og innsikter. Denne gangen omhandlet prosessen et forarbeid til skyggespillet som fanget både deres og min interesse. Det resonnerte med mine egne forsnakkelser. For det å hengi seg til øyeblikket og bruke materialet som impuls, er ikke langt unna den intuitive modelleringen jeg beskriver.

LES MER

Alterhaug, B. (2023) Jazz, real-time interaction and aesthetic prescence in Molander, B., Netland, T., & Solli, M. (Eds) (2023) Knowing our Ways About in the World. Scandinavian University Press

Malafouris, L. (2013). How Things Shape the Mind: A Theory of Material Engagement. MIT Press.

Reienes, A.B.S. (2025) Etterklang i Waterhouse m. fl. (2025) Fornemmelser for materialitet- Fragmentfortellinger fra forskning om materie, materialer, materialitet og skapende prosesser, BUKS <https://doi.org/10.7146/buks.v4i170.152317>

MED MUSIKKSTUDENTER I PRAKSIS OG FELTARBEID

Hva tar du med deg når du drar til et nytt sted? For de tre musikkstudentene som reiste til Marangu ble musikken og menneskemøtene, både det de hadde med seg og det de tok med seg hjem.

Tekst: Wendy Lathrop Meyer, emerita i drama og Alia Bosnes, Mikkel Berggrav og Helene Gulliksen, BA studenter i musikkformidling og fem-årig musikk lærerutdanning Foto: Wendy L. Meyer

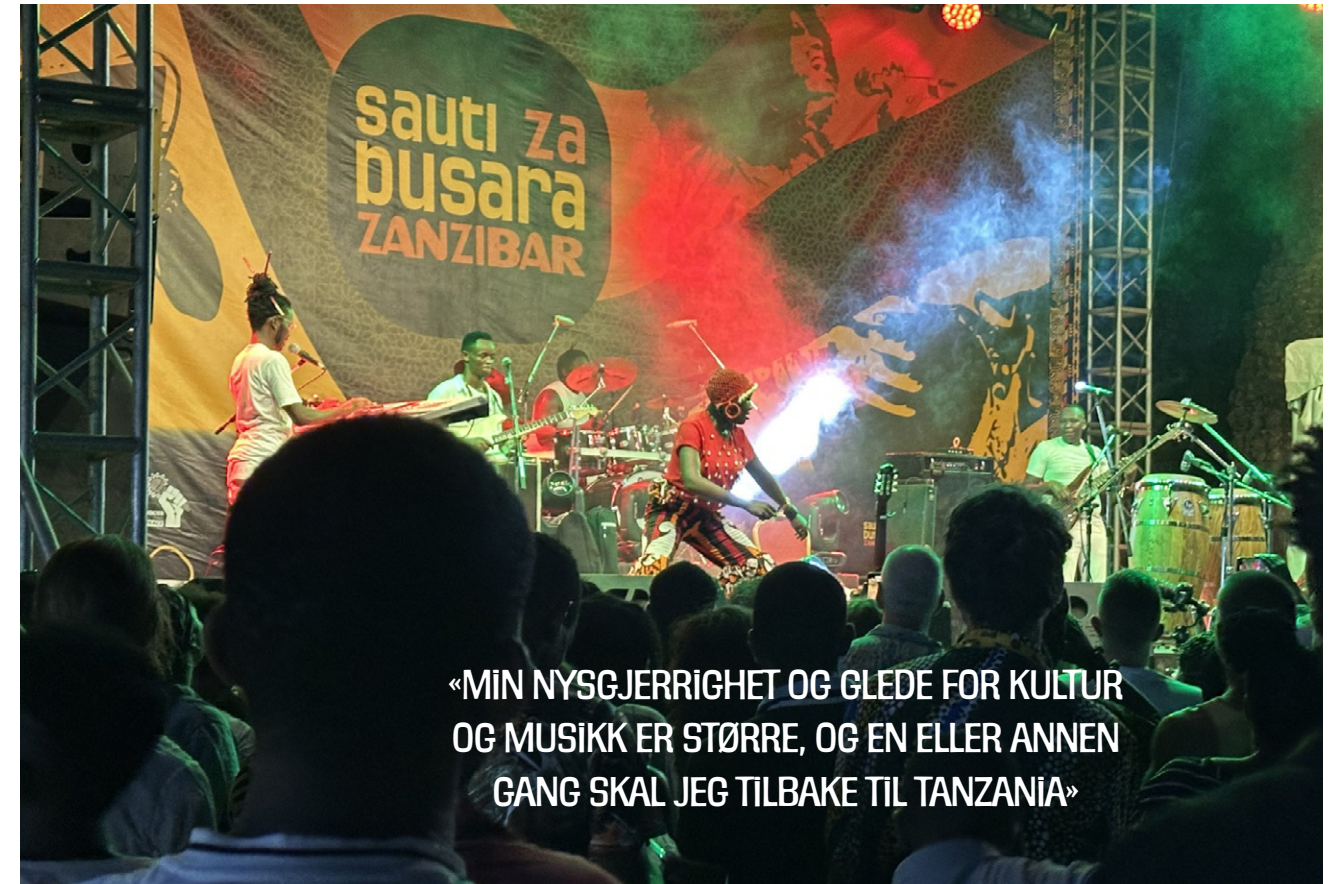
I mange år har Universitet i Innlandet hatt ulike samarbeid med utdanningsinstitusjoner i Marangu i Tanzania. I 2006 ble vi tildelt et femårig prosjekt innenfor “The Norad Programme in Arts and Cultural Education”. Hovedfokuset var å belyse sosiale og kulturelle problemer gjennom «Community Arts» virksomhet. Det innebar å gjøre deltakende lærere, lærerstudenter og skoleelever i stand til å identifisere og kommunisere problemstillinger i lokalsamfunnet gjennom kunstpedagogisk arbeid med teater, musikk og dans. I 2020 fikk INN, Marangu Teachers’ College og Mwenge Catholic University midler fra HK-dir til prosjektet “Active Citizenship and Gender Equality through International Teacher Education (CIGETE)”.

Gjennom flere av våre samarbeidsprosjekter har Darajani ungdomsskole tatt nasjonalt ansvar. De var de første til å innføre valgfag innen teaterkunst og er nå pilotskole for en form for yrkesfaglig linje i Skuespillerkunst og musikalsk formidling. 20 år med utveksling av ansatte og studenter har bidratt sterkt til denne utviklingen. Jeg, Wendy, har hatt ulikt faglig, kunstnerisk og praktisk ansvar gjennom alle disse årene. Våren 2025 fikk jeg enda en gang legge til rette for at studenter fra musikk-utdanningene ved INN fikk gjennomføre både praksis og feltarbeid i Tanzania.

UTVEKSLING

Helene Gulliksen, student ved studieprogram for Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13, musikk (LUPE musikk), og Alia Bosnes og Mikkel Berggrav fra bachelorprogrammet i Musikkformidling, reiste til Tanzania hvor de innledet et fem uker langt opphold fra 13. februar 2025, med noen dager på Zanzibar innen praksis- og feltarbeid startet i Marangu, Kilimanjaro. For Helene, som går lærerutdanning, handlet praksisoppholdet om å undervise 8. og 9. klassinger i musikkteori og å spille instrumenter. Feltarbeidet for Alia og Mikkel gikk ut på å bli kjent og samhandle med musikalske og kulturelle utøvere i Marangu.

For meg som fagansvarlig er det viktig at erfaringene vi får gjennom dette arbeidet deles, og jeg inviterte studentene til å skrive en tekst til INNQuest sammen med meg. Jeg har bedt dem fortelle noe om deres eget møte med Tanzania/Zanzibar/Marangu og opplevelsen av seg selv i møtet med: Mennesker – folk i nabolaget, elever, lærere og andre? Nye venner? Det musikalske møtet. Og: Hva hadde du med deg i «bagasjen» til Tanzania, og hva har du tatt med deg hjem?

«MIN NYSGJERRIGHET OG GLEDE FOR KULTUR
OG MUSIKK ER STØRRE, OG EN ELLER ANNEN
GANG SKAL JEG TILBAKE TIL TANZANIA»

Øst-Afrikas største musikkfestival på Zanzibar.

RYTMER OG SJEL SOM PLANTET I JORDA

Alia: Flybillettene var booket før jeg rakk å innse hva jeg hadde meldt meg på. I en måned skulle jeg få oppleve og bli en del av en kultur helt ulik min egen, og det var ikke før vi satte fot på Zanzibar under den afrikanske musikkfestivalen, hvor rytme og sjel var så godt som plantet inn i jorden, at jeg skjønnte hvilket fantastisk eventyr dette skulle bli.

Mikkel: Vi landet på Zanzibar etter en lang reise på en torsdag i midten av februar. Fra kalde, stille vinter-Norge kom vi nå til 30 varmegrader, bråkete gater fulle av folk, dyr og eksotiske lukter. Her tilbrakte vi helgen og deltok på en av de største musikkfestivalene i Øst-Afrika, nemlig Sauti za Busara. Under denne festivalen opplevde vi afrikansk musikkultur av mange ulike slag. Vi så alt fra profesjonelle afrikanske artister på scenen i flere ulike sjangre, capoeira dans, perkusjonspilling og svære parader på åpen gate.

Vi ble også med en morgentime på tromme- og rytmelære med artister som skulle fremføre på festivalen den samme kvelden. Jeg ble dypt imponert og fascinert av musikken jeg fikk oppleve her. Rytmer på rytmer på rytmer, overalt i musikken. Og ikke utbredte og lett gjenkjennelige vestlige rytmer. Nei, her var alle rytmene spretne, raske og *on point*. Jeg kunne ikke la være å riste på hoftene mine med en gang jeg hørte denne musikken.

Vi fikk også oppleve et klassisk orkester i musikk-sjangeren “tarab”, en musikkfusion av afrikansk, arabisk og indisk musikk. Her brukte de flere instrumenter med orientalske tuningssystemer, noe som ga en eklektisk og helt unik musikkopplevelse. Det var så annerledes enn noe annet jeg hadde hørt, og jeg elsket det!

Musikalsk møte på kaffeplantasjen

MIKKEL: ET MØTE MED LOKALE ARTISTER I MARANGU

Etter Zanzibar dro vi videre til fastlandet og landsbyen Marangu der vi var i fire uker. Under oppholdet besøkte vi den lokale kaffeplantasjen “Kilimanjaro Organic Coffee Processing”. Her kom vi tett innpå den tradisjonelle afrikanske måten å lage kaffe på, der de tilberedte kaffepulver med trommespilling, klapping og call & response-sang.

Vi ble kjent med Elias, David og Coler som drev stedet og som var aktive lokale hiphop/reggeaton artister. Allerede etter det første møtet med disse gutta ble det bestemt: vi skulle lage en sang- og musikkvideo sammen! “The Coffee Song” ble navnet på låta, en låt om kaffeplantasjen og det å tilberede og nyte den fantastiske kaffen som ble laget her.

HELENE – MITT MØTE MED DEN TANZANIANSKE SKOLEN

Menneskene i Marangu var veldig imøtekommande, både lærerne og elevene. Lærerne ville veldig gjerne snakke om hvordan jeg planla timene, det viste seg at jeg løste det veldig forskjellig fra dem, siden jeg inkluderte fagstoff som ikke nødvendigvis var akkurat der de var i læreboken. Jeg opplevde at jeg forholdt meg friere til læreboka, og planla mer utfra en pedagogisk tankegang og mindre etter bokas framdrift.

I mitt møte med den tanzanianske skolen la jeg merke til at det ikke var samme tilgang på moderne undervisningsressurser som jeg er vant med i Norge. Jeg opplevde det som at undervisningen gikk saktere og krevde mer av lærerne. Jeg hadde også forventet at alle elevene hadde tilgang til lærebøkene, men det var for det meste for lærerne som hadde boka og leste for elevene.

Det var dessverre et punkt hvor jeg reagerte sterkt på hvordan disiplinen på skolen fungerte. Den svært autoritære grensesettingen ovenfor elevene kjentes ubehagelig for meg, og jeg måtte stå ganske sterkt i hva som var greit og hva som ikke var greit for min egen del. Samtidig måtte jeg også være lydhør for at det er ulik kultur og ulike oppfatninger om hvordan lærere kan utøve rollen sin.

Musikalsk var det en merkbar forskjell på hva elevene hadde hørt av musikk som var kjent, og det var vanskelig å finne musikk som var kjent for både for oss som lærerstudenter og for elevene på skolen. Det kan nok forklares både i kulturforskjeller og i aldersforskjell. Det jeg hadde med meg inn i undervisningen i Tanzania var musikkteori, og mye vestlig kunstmusikk, samt noe av den vestlige populærmusikken, både innenfor pop, filmmusikk og rock. Det jeg har med meg hjem er kunnskap om en kultur, erfaringer med det som for meg er nye rytmer og musikalske erfaringer og nye måter å samarbeide på. Både med elever på en ungdomsskole, lærere og medstudenter.

Musikken ble et felles språk.

Jeg tror jeg har lært noe om å være åpen for ulikheter og om det å balansere egne forventninger med det jeg møter. Å prøve å være lærer i Tanzania har også gitt meg et mer nysgjerrig blikk på vårt eget skolesystem, hva er styrkene og hva har vi å lære?

ALIA: MITT MØTE MED MARANGU

Vi ble tatt godt imot av tre av skolens lærere da vi ankom Marangu, vårt bosted for den neste måneden ved foten av Kilimanjaro. Jeg følte umiddelbart en slags trygghet når de ønsket oss velkommen med et gledelig engasjement. Det tok ikke lang tid før vi fikk besøk av ungene til naboen på daglig basis og ble invitert med på bursdager og gåturer. Jeg fikk også veldig snart være med på korsang i kirken og kjente en stor tilknytning til den under oppholdet.

I kirken satt jeg sammen med landsbyens kirkekor hvor vi øvde inn salmer på Swahili hver mandag og onsdag. Jeg ble kastet inn i det ved å blad lese tekster jeg ikke forsto, og lærte melodistemmen til min stemmegruppe på gehør mens vi sang.

Det var verken rent eller særlig bra uttalt, men fokuset lå ikke på det musikalske resultatet. Det handlet om å synge sammen og dele gleden vi alle hadde for musikk. Det var en åpenhet, gjestfrihet og stolthet over egen kultur som jeg aldri kommer til å glemme!

Det er umulig å få plass til alt ved et kulturelt møte som varte i 30 dager på bare 300 ord, men det viktigste for meg er følelsene jeg sitter igjen med: Jeg ble smittet av åpenheten og har lært å være stolt over meg selv. Min nysgjerrighet og glede for kultur og musikk er større, og en eller annen gang skal jeg tilbake til Tanzania.

WENDY: Å FØLGE EN REISE

Alia, Helene og Mikkel peker på kulturelle møter, samarbeid og utfordringer i Tanzania som kan sette dype spor i oss som mennesker, musikere og lærere. Det er utfordrende å bo i en tanzaniansk kultur, som er vidt forskjellig fra vår norske, men det å undervise i tanzaniansk skole, være komponist sammen med tanzanianske utøvere, eller være med i et tanzaniansk kor krever en helt spesiell innsikt og lydhørhet hos de norske studentene for å lykkes. Jeg føler meg heldig som fikk ta del i så mange av disse menneskemøtene som skjedde i og gjennom ulike musikalske praksiser.

Avskjed.

Lenke til låta «The Coffee song» på YouTube: https://youtu.be/thRNEwki_3w?si=29EU43pmYkX-6Guj

KAN KUNSTNEREN VÆRE FORSKER OG FORSKEREN KUNSTNER?

Kunstnerisk utviklingsarbeid (KU) er likestilt med vitenskapelig forskning. Enkelt sagt handler det om kunstneriske praksiser som i tillegg til å skape og utøve også dreier seg om å reflektere, undersøke og dokumentere uttrykk- og arbeidsformer – en hybrid tilnærming som kombinerer forskningsmetoder og kunstnerisk praksis.

Tekst: Anne-Brit Soma Reienes, førsteamanuensis i kunst og håndverk, Eirik Askerøi, professor i musikk og Stian Vestby førsteamanuensis i musikk og studieprogramansvarlig, Institutt for kunstfag og kulturstudier

Denne teksten tar for seg begrepet kunstnerisk utviklingsarbeid som forskningsform, hva det kan være og hva det betyr for studenter og ansatte hos oss. Vi som skriver teksten, underviser i musikk og kunst og håndverk ved Institutt for kunstfag og kulturstudier ved INN. Vi er også utøvere som på ulike måter forsker på og utforsker vår egen og andres kunstneriske praksis. Eirik og Stian er musikere med vitenskapelig forskerutdanning, mens Anne-Brit har kunstutdanning og lang praksis som utøvende kunstner.

Kunst og vitenskap kan kanskje fremstå som to motpoler: Der vitenskapen bruker etablerte metoder for å analysere og systematisere kunnskap, skaper kunsten rom for å utforske og uttrykke det som ikke alltid lar seg tallfeste eller beskrive med ord. Men både kunstneren og forskeren veksler på ulike vis mellom å arbeide alene og å forholde seg til et fagfelt og et faglig fellesskap. I kunstfagene kan skillet mellom kunst og vitenskap ofte fremstå mer flytende enn hva vi tradisjonelt tenker – og ikke nødvendigvis som et motsetningspar. Både kunst og forskning krever kreativitet, evne til å tenke nytt, men også evnen til å stille relevante spørsmål for utforskning. Den store forskjellen ligger i hvordan resultatene kommer til uttrykk.

Kreativitet er en fellesnevner for både kunstnerisk utøvelse og vitenskapelig forskning, og drivkraften er ofte den samme: En grunnleggende undring og nysgjerrighet. Kunstneren er den som skaper noe nytt ut fra et uttrykksbehov, mens forskeren analyserer det som allerede eksisterer. Kunstneren fokuserer ofte på selve prosessen – det å være til stede i øyeblikket og stenge ute alt annet for en stund. Forskeren prøver gjerne i tillegg til dette å se helheten, samle inn ulike perspektiver og sette arbeidet inn i en større sammenheng. Selv om det tradisjonelt sett kan virke som to nokså ulike roller, er det viktig å huske at kunstneren også arbeider kritisk og reflektert, og at forskeren også skaper – gjennom sammenstilling og systematisering av data, og utvikling av analysemodeller, teorier og begreper. Det er her terminologien kunstnerisk utviklingsarbeid (KU) kommer inn; en betegnelse som er aktiv innenfor høyere kunstutdanning.

HVA ER EGENTLIG KUNSTNERISK UTVIKLINGSARBEID?

Vi kan gjerne si at kunstnerisk utviklingsarbeid er forskning gjennom utøvende og skapende arbeid. Hos oss på Institutt for kunstfag og kulturstudier ved INN er vi og våre kollegaer aktive med konserter, utstillinger og forestillinger, kunstfaglige aktiviteter

Anne-Brit Soma Reienes. "Sensing possibilities". Åpen forelesning for fagfeller under International Ceramic Symposium 2022, Kecskemét, Ungarn.

og utforskninger. Disse erfaringene bringer vi med oss inn i undervisningen, og vi tar dem videre gjennom både refleksjoner og vitenskapelig forskning.

En vanlig forståelse av KU i norsk sammenheng finner vi i Jørgensen-utvalgets rapport: «Kunstnerisk utviklingsarbeid dekker kunstneriske prosesser som fører fram til et offentlig tilgjengelig kunstnerisk produkt. I denne virksomheten kan det også inngå en eksplisitt refleksjon rundt utviklingen og presentasjonen av kunstproduktet.» (Vekt på kunstnerisk utviklingsarbeid, s. 14, 2007)

Vi erfarer at det er mange spørsmål knyttet til hva begrepet faktisk innebærer. Feltet er preget av en kompleks terminologi der begreper som *kunstnerisk forskning*, *kunstfaglige forskningsformer* og *kunstpedagogisk utviklingsarbeid* ofte overlapper hverandre. En utfordring ligger i å navigere i dette

begrepslandskapet, samtidig som man utnytter rikdommen i de ulike tilnærmingene. Dynamikken mellom skapende og utøvende virke og kritisk refleksjon er etter vår mening en av styrkene ved KU – det gir rom for å kombinere kreative prosesser med kritisk analyse og dermed bidra til å utvide forståelsen av både kunst og forskning, og samtidig se at de tidligere skillelinjene mellom dem nå er mer porøse. Spørsmålene henger også sammen med, og springer ut av, hvilken utdanning KU praktiseres ved, det være seg utøvende kunst- og musikkutdanninger eller der kunstfaglig ansatte underviser i profesjonsutdanninger. Hva rommer KU hos oss, og hvordan praktiserer vi det?

KUNSTNERISK UTVIKLINGSARBEID I PROFESJONSUTDANNINGENE VÅRE

For oss som underviser i kunstfag ved lærerutdanningen spiller KU en viktig rolle og fungerer som en «loop»

Eirik Askerøi spiller med Agregat på Blå, mars 2019. (Foto: Terje Lassen)

mellom egen kunstnerisk praksis, formidling og undervisning. For studentene kan KU inngå i FoU-, bachelor- og masteroppgaver der de utforsker eget skapende arbeid som de presenterer sammen med en refleksjon. KU virker også direkte i undervisningen der vi lærere tar i bruk eget kunstnerskap som en ressurs for både å inspirere studentene og gi dem oppdatert og levende kunnskapsoverføring fra fagfeltet. Denne vekslingen mellom praksis og refleksjon gir en unik og transparent dynamikk i slike profesjonsutdanninger. Det åpner opp for måter å undervise og lære på, der kunstneriske prosesser ikke bare handler om å skape, men også om å reflektere, forstå og formidle. For studenter og ansatte gir dette

muligheten til å bruke kunst som en måte å utforske både seg selv og verden på – en hybrid tilnærming som kombinerer forskningsmetoder og kunstnerisk praksis.

Ved vårt institutt har vi mange eksempler der KU blir relevant i utdanningene, både gjennom studentdrevne prosjekter, og i prosjekter der ansatte og studenter møtes midt i praksisen for å utøve og utvikle estetiske uttrykk sammen. For eksempel musikkprosjektene *Blå Blomst* og *Klang*, som ble omtalt i INNQuest nr. 3, eller konsertprosjekter under fanen INNConcert, som alle rommer nettopp denne sammenhengen mellom KU og undervisning og dermed både blir KU-basert undervisning og KU i seg selv.

I denne veven av kunstnerisk utviklingsarbeid og undervisning har flere ved vårt institutt funnet inspirasjon i en metodologi kalt **a/r/t/ografi**, en tilnærming som understreker sammenflettingen av kunstnerisk praksis, undervisning og forskning. Begrepet i seg selv tar utgangspunkt i engelsk: **a** for artist, **r** for researcher og **t** for teacher, mens **grafi** refererer til det tekstlige og verbaliserte. Vi ser at artografien får tydelig relevans for oss i undervisningsstillinger, og denne kan være med på å gi legitimitet til hvordan vi jobber med KU i sammenheng med undervisning og forskningspraksis. I forskergruppa Quest undersøker vi nå hvordan artografiske praksiser kan bidra til å forstå hvordan kunstnerisk utviklingsarbeid kan brukes som en bro mellom skapende aktivitet og analyse, mellom undervisning og formidling.

ET MANGFOLDIG FOU-ARBEID

Det å kombinere forskning og kunstnerisk praksis kan gjerne sammenlignes med å snakke to språk samtidig. Det er en krevende øvelse som åpner for å se verden fra flere perspektiver. Billedlig kan vi si at kunstneren fungerer både som forskeren som samler inn data, og som poeten som omformer disse dataene til noe som skaper resonans. Denne kombinasjonen av kritisk refleksjon og kreativ utfoldelse er kanskje det kunstneriske utviklingsarbeidets største styrke – nettopp fordi den utfordrer og overskrider tradisjonelle disiplinære grenser.

Ansatte i høyere utdanning har en prosentandel av stillingen satt av til forskning og utviklingsarbeid (FoU). Denne FoU-ordningen skal blant annet bidra til å sikre at undervisningen er forskningsbasert og samfunnsrelevant. I denne sammenheng kan KU romme en dynamisk veksling mellom å skape, analysere, reflektere og formidle. Denne prosessen handler ikke bare om å skape kunst eller utforske forskningsspørsmål isolert, men også om hvordan disse elementene kan flettes sammen til en helhet og samtidig berike og begrunne utdanningene våre som lærings- og dannelsarenaer. For mange handler dette igjen om å finne balansen mellom kunstnerisk frihet og akademisk struktur, der de begge styrker hverandre.

Stian Vestby i Fabriken Studios. (Foto: Thomas Larsen)

LES MER

<https://www.inn.no/bibliotek/forskningsstotte/publisere/policy-for-registrering-av-kunstnerisk-utviklingsarbeid/>
Jørgensen, Harald, Per Dahl, Karl Otto Ellefsen, Harry Guttormsen, Cathrine Hansen, Nina Malterud, og Håkon Stødle. 'Vekt på kunstnerisk utviklingsarbeid. Innstilling fra Universitets- og Høgskolerådet til Kunnskapsdepartementet'. Oslo: Universitets- og høgskolerådet, 2007
Springgay, S., Irwin, R.L., Kind, S.W., (2005) *A/r/tography as Living Inquiry Through Art and Text. Qualitative Inquiry, Volume 11* Number 6. Sage Publications DOI: 10.1177/10778004052806

TROLLFUGL, TRERADER OG TEKANNER

Det er styrke og kraft i folketruas mytiske skikkelser og slåttetradisjoner. Med denne krafta på lag kan tekanner synge, trollfugler fly og kunstneren finne motet til å tørre eget uttrykk.

Tekst: Guro Erika Trøseid Gjerstadberget, førstelektor i drama og universitetslektor i musikk
Foto: Jørund Aase og Guro Erika Trøseid Gjerstadberget

Jeg er førstelektor i drama og universitetslektor i musikk ved Universitetet i Innlandet. Gjennom mitt kunstneriske utviklingsarbeid arbeider jeg som folkemusiker og dansekunstner. I 2025 er jeg mottaker av arbeidsstipend for etablerte kunstnere fra Innlandet fylkeskommune. I stipendperioden fordypet jeg meg i toraderslåtter etter farfaren min Erik Gjerstadberget (1912-2008) og andre slåtter fra Glåmdalsdistriktet: Hånd i hånd med å videreutvikle mitt eget eksperimentelle uttrykk med vokal, trerader og performancekunst som utgangspunkt.

Kunstnerskapet mitt handler på mange måter om å tørre å uttrykke mitt eget uttrykk. Jeg har traktert mange instrumenter gjennom oppveksten, men til tross for at jeg alltid har drømt mest om å uttrykke meg fritt gjennom stemmen og å skape egen musikk, har det tatt tid å våge akkurat det. Å få arbeidsstipend er en stor ære og en stor mulighet. Ikke bare er det penger til å frigi tid og ressurser til å fordype meg i eget uttrykk, men det er også en stor anerkjennelse av at andre synes jeg duger som kunstner. Samtidig forplikter det. Det forplikter til å fortsette å være modig, fortsette å skape, og til å fortsette å

formidle og uttrykke kunsten min. Forpliktet meg til publikum. Men kanskje mest til meg sjøl. I år har jeg derfor forpliktet meg til å gjøre noen prosjekter som jeg synes er ekstra skumle: en soloforestilling og en solokonsert!

TROLLFUGGEL

Performancekonserten og soloforestillingen Trollfuggel ble utvikla og urframført under festivalen De små scener i Kongsvinger i januar 2025. Her tar jeg utgangspunkt i en pols-slått fra Finnskogen etter Gustav Kåterud (1882-1941, Våler i Hedmark) som jeg har lært på trerader av Tom Willy Rustad. I religion og folketru spiller fugler en særlig mytisk rolle, noe den rike portretteringa av fabelfugler vi kan finne i folkemusikk, litteratur og billedkunst vitner om. Kråke, skjære, ravn, skarv, ørn og tiur er bare noen av fuglene som er tilegna magiske og trolske evner og egenskaper. Trollfugler kan være varslere for ulykke, ond trolldom og død, men er likefullt symboler for styrke, kraft og lykke – vel og merke om en spiller på lag med, og ikke mot, de magiske kreftene. Det er nettopp styrke og magisk kraft jeg har utforska i denne performance-konserten. Med trerader,

«DET ER SOM OM DENNE MUSIKKEN KREVER ET ROM STORT
NOK TIL Å LA DEN KRAFTIGE KLANGEN FOLDE SEG UT»

Guro Erika Trøseid Gjerstadberget.

«JEG HAR ALLTID DRØMT MEST OM Å UTTRYKKE
MEG FRITT GJENNOM STEMMEN OG Å SKAPE EGEN
MUSIKK. DET HAR TATT TID Å VÅGE AKKURAT DET»

«FRYKTEN FOR Å UTTRYKKE MEG HANDLER NOK EENTLIG OM ET FORDEKT ØNSKE OM Å MESTRE DET SOM LIGGER BAKENFOR»

stemme, dans og scenografi utforsker og fabulerer jeg rundt trollfugl både som slått og magi, fabel og figur. I et rituell uttrykk bygd opp av klanger, rytmer, bevegelser, fortelling og melodimotiv bebor jeg den mytiske trollfuglen, i spennet mellom kraft og ro, meditasjon og suggesjon – og får magisk kraft.

RESONANS

Solokonserten Resonans – En eksperimentell konsert med trerader, vokal, dans og syngende tekanner ble utvikla og urframført i Strøm kirke i Sør-Odal i juli 2025. Kirka blir for meg et rom med mange impulser til å være modig. I konserten utforsker jeg kirkas rom, arkitektur og liturgiske elementer koreografisk med stemme, ulike instrumenter bevegelse og sjangre. Med det utfordrer og tøyser jeg grensene for det hellige ved kirkerommet, samtidig som jeg visker ut grenser i mitt eget musiske og performative repertoar. Kirkerommet, som i seg selv er en resonanskropp for orgelet, er et særlig egna rom å utforske klang og kraft i. Som folkemusiker opplever jeg at lydbølgene fra belgen i trekkspillet vibrerer i brystkassa når jeg spiller. Dette skaper en kraftfull resonans i kroppen som blir impulser for stemmen min og gir meg mot til å skape nye, egne melodier. Det samme opplever jeg i møte med tekanna mi, som har stemmepiper som spiller av toner når vannet koker. Slike klangimpulser innbyr til eksperimentering med kraftfull stemme og uttrykk

Trollfuggel og trerader, forestilling i skogen.

som ikke ligner på det konvensjonelle, men som kanskje minner om en slags ursang eller noe rituell. Det er som om denne musikken krever et rom stort nok til å la den kraftige klangen folde seg ut og holde den. Kirkas høye takhvelv, akustikken, og den rituelle kraften som bor i dette rommet skaper et stort rom som jeg kan være ekstra modig sammen med.

Frykten for å uttrykke meg handler nok egentlig om et fordekt ønske om å mestre det som ligger bakenfor frykten. Bare ved å gå gjennom denne frykten, ved å tørre, kan jeg mestre. Og på den andre siden blir jeg alltid belønnet. Det føles som en skattejakt. Mestringsfølelsen, og gleden over å uttrykke det som vil uttrykkes, er skatten.

PÅ EGNE TØNER

Musikk kan være en måte å tenke, leke og skape mening på. Men hvilken plass har barns egne musikk uttrykk i klasserommet og barnehagen?

Tekst: Liv Anne Danbolt, doktorgradsstipendiat Profesjonsrettede lærerutdanningsfag (PROFF) og Institutt for kunsthøgskole og kulturstudier Foto: Linn-Terese Bern

I klasserommet brukes musikk ofte som støtte for læring eller fellesskapsbygging. Men barns egne uttrykk viser at musikk også kan være en måte å tenke, leke og skape mening på.

1. trinns-klasserommet sitter barna ved pultene sine og øver på å skrive bokstaver. Det er siste time for dagen, og lydnivået i rommet er ganske høyt. Blant lydene legger jeg merke til et barn som lager store bevegelser med armen sin mens han lager stigende og fallende glissandolyder med stemmen. Jeg går bort og ser på arket at han øver på å forme bokstaven 'm'.

Utdraget er hentet fra observasjoner jeg har gjort i forbindelse med mitt pågående doktorgradsarbeid. I prosjektet har jeg fulgt et utvalg barn den siste tiden i barnehagen, og den første tiden på 1. trinn på to ulike skoler. Målet er å undersøke hvilke vilkår barnekulturelle uttrykk, herunder musikk, har i denne fasen av barndommen, der hverdagen formes innenfor ulike institusjonelle rammer.

Barn tilbringer store deler av barndommen sin i institusjoner som barnehage og skole. Disse organiserer tid, rom og aktiviteter på bestemte måter, og legger dermed også premissene for hvordan barns kulturelle uttrykk får komme til syne. Musikk inngår på ulike måter i barns hverdager i barnehage og skole. Det kan være planlagte aktiviteter, men også små, uformelle uttrykk som oppstår underveis i lek og samspill. Slike uttrykk peker mot et videre perspektiv på musikk, forstått som barns musik(k)erskap (Vestad, 2019). Begrepet

musik(k)erskap ligner til forveksling på 'musikerskap', men der musikerskap ofte knyttes til profesjonelle utøvere, åpner musik(k)erskap for et mangfold av måter å skape tilhørighet og mening på gjennom musikk i vid forstand. Altså, det handler om å gjøre musikk. Begrepet gjør det mulig å legge merke til og reflektere over handlinger som ellers lett kunne blitt oversett, og viser hvordan barn gjennom lyd og musikk skaper mening, tilhørighet og engasjement i hverdagen (Vestad, 2019, s. 153-154). Barnet som øvde på bokstaver, kan også ses i lys av dette. Den stigende og fallende glissandoen speilet formen til bokstavene han øvde på å skrive. For barnet handlet dette om en indre prosess, der han tenkte høyt og lot lydene følge formene på arket (Knudsen & Ågedal, 2023, s. 46-47).

MUSIKK SOM VERKTØY OG FELLESSKAP

Musikk var til stede på ulike måter i de forskjellige arenaene, men et fellestrekk ved de to skolene var at sang og musikkaktiviteter i større grad var mer lærerstyrt enn det var i barnehagen. Sanger ble som regel brukt i forbindelse med ritualer (god morgen-sang, matsang, bursdag, jul) eller som et verktøy for annen læring, slik en lærer uttrykker det: «for eksempel [...] engelsk, det å lære ting gjennom en sang. Det er jo mye lettere å memorere, da, hvis man bruker musikk og sang». En av lærerne fremhevet fellesskapsfølelsen det gir å synge sammen, og alle lærerne understreket at de synes musikk var en viktig del av skolehverdagen, og gjerne skulle fått enda mer plass.

Samtidig uttrykker enkelte av lærerne usikkerhet rundt egen kompetanse. En av dem sier: «Ingen

«DEN STIGENDE OG FALLENDE
GLISSANDOEN SPEILET FORMEN
TIL BOKSTAVENE BARNET ØVDE
PÅ Å SKRIVE»

Illustrasjonsfoto.

av oss er på en måte musikkpedagoger i bønn, da». Kanskje kan denne usikkerheten sikte til manglende formell kompetanse i studieløpet. Til forskjell fra barnehagelærerutdanningen, der musikk inngår som en del av det obligatoriske emnet Kunst, kultur og kreativitet, tilbys musikk i grunnskolelærer-utdanningen kun som et valgfag. Læreplanen for musikk etter 2. trinn vektlegger ikke spesifikke tekniske ferdigheter eller notekunnskaper, men lek, utforskning og improvisasjon. Når lærere selv fremhever sin manglende «musikkpedagogiske» bakgrunn, kan det kanskje handle mer om en forståelse av musikk som spesialisert ferdighet, enn om det som faktisk er lagt til grunn i læreplanen.

I et slikt perspektiv kan musikk også forstås som et dannelsesområde, der møter med lyd og stemme gir erfaringer som styrker både fellesskap, uttrykks- evne og selvforståelse. Læreplanen løfter også frem musikk som en kilde til identitetsutvikling og deltakelse i kulturlivet, og understreker at elevene skal kunne utvikle evner til «[...] å forme og forstå et mangfold av uttrykk». (Utdanningsdirektoratet, 2019, s. 2). Dette perspektivet gir et rammeverk for å forstå barns spontane lydlige handlinger i klasserommet, og åpner for å se hvordan små, uformelle uttrykk også kan bidra til danning og fellesskap.

Et annet observasjonsnotat fra klasserommet kan illustrere dette:

Barna sitter ved pultene sine og jobber med opp gaveark. Midt i mylderet av summende bar nestemmer og blyanter i møte med papiret, høres gradvis en barnestemme som med stigen de volum siterer ei regle med rytmisk motiv. Flere barn slutter seg til, og regla høres etter hvert i en jevn, unison puls i rommet.

Her trer barns musik(k)erskap fram som en del av det uformelle livet i klasserommet. Et spontant fellesskap oppstår, som også læreren velger å

anerkjenne ved å slutte seg til regla. Går vi tilbake til den første observasjonen jeg beskrev, med barnet som formet bokstaver med stemmen, ser vi at dette i stedet ble møtt som uro. Glissandolydene hans fløt inn i det eksisterende lydmiljøet, og læreren ba elevene etter hvert elevene om å prøve å ikke lage lyder mens de jobbet. Beskjeden var riktignok rettet mot hele klassen, ikke direkte mot barnets utforskende lydbruk, og det kan være lett å forstå lærerens ønske om et rolig arbeidsmiljø. Men når barns lydlige uttrykk kategoriseres som forstyrrelser, risikerer man å overse det som gir mening for dem.

LYD, MENING OG MULIGHETER

Barns lydlige og musikalske uttrykk viser at musikk i institusjonene ikke bare handler om sanger og bestemte aktiviteter. Den finnes også i små, spontane, og nesten bortgjemte handlinger, som når et barn former bokstaver med stemmen, uten at intensjonen er å «lære musikk». Andre uttrykk, som regla barna deltar i, kan samtidig skape fellesskap og deltakelse.

Å anerkjenne slike uttrykk åpner for en bredere forståelse av hva musikk kan være. Institusjonelle rammer setter grenser for hva som får plass, men rommer også muligheter. Situasjonene viser hvordan barns lydlige handlinger møtes og forhandles med omgivelsene, og hvordan de kan bidra til mening og fellesskap i hverdagen.

LES MER

Knudsen, J. S. & Ågedal, L. (2023). Spontansangen i barnas verden. I A. H. Balsnes, L. A. Hagen & S. Haukenes (Red.). Sangglede og stemmebruk i barnehagen (s. 43-55). Gyldendal. Utdanningsdirektoratet. (2019). Læreplan i musikk (MUS01). LK20. <https://data.udir.no/klo6/v201906/laereplaner-lk20/MUS01-02.pdf?lang=nob> Vestad, I. L. (2019). Barns samtaler om musikk i barnehagen – en vei til forståelse av barns musik(k)erskap. I T. B. Schei (Red.). Musikkpraktisk klokskap i arbeid med barnehagebarn (s. 145-164). Fagbokforlaget.

REQUEST & COMMENT

Hilde Synnøve Blix, professor i musikkdidaktikk, Universitetet i Tromsø, Musikkonservatoriet

INNQUEST INVITERER TIL KOMMENTARER OG BETRAKTINGER

I en verden som preges av økende tempo, kantete kvalitetskrav, harde prioriteringer og få opplevde pusterom, er det herlig oppløftende å lese tekstene i denne utgaven av INNQuest. Vi får innsikt i hvordan kunstneriske uttrykk og estetiske opplevelser gir næring til undring og nysgjerrighet, og hvordan dette på forskjellige måter gir mening i menneskers liv. Her er kroppslige og nære opplevelser det essensielle. Her er ikke svarene det viktigste, men det å lytte til spørsmålene, og å la seg forbause og bli grepet. Drivkreftene i de presenterte arbeidene er undring, utforskning, eksperimentering og utopier. Vi får eksempler på hvordan kunstfaglig utdanning handler om kreativitet og nytenking, men også evnen til å stille relevante spørsmål for videre utforskning. Forsker-kunstner-pedagogene og studentene som har forfattet tekstene, viser hvor sentralt det er å ha tid og rom til å lure på «Hva hvis...?», og også ha tålmodighet og nysgjerrighet nok til å vente på hva svarene kan bli, eller føre til.

Pedagogen og filosofen Maxine Green (1988) sier at kunsten gjennom sine «særegne kvaliteter» har muligheten til å skape rom for dialoger om verdier, likheter/forskjeller, fantasier og utopier. Gjennom kunsten kan vi «penetrere overflaten i vår livsverden (...), og feire de vi er». Jeg tror at nettopp kunstopplevelser gir oss muligheter til å åpne oss selv for fabuleringer, dialoger, villfarelser og nye blikk på oss selv i verden. Årets utgave av INNQuest er en ypperlig anledning til å undersøke disse særegne kvalitetene til kunst og estetikk både i utdanning og i verden omkring oss.

Så kjære leser, gled deg til å lese.

INNQUEST 4/25

UNIVERSITETET I INNLANDET STUDIESTED HAMAR

Institutt for kunstfag og kulturstudier

KONTAKT OSS: INNQUEST@INN.NO

INN

Universitetet
i Innlandet

ISSN 2703-979X

